

en mekanisk inrättning, eller såsom en byggnad — under hvilken materiella bild den samma blifvit af Utskottet föreställd — kunde det vara likgiltigt, huru densamma blefve sammansatt, endast alla till byggnaden hörande delar deruti finge ett rum; men då staten måste betraktas såsom ett *befvande* helt, bestående af flera organiska delar, som skola verka för och till ett gemensamt ändamål; så blifver det visserligen icke likgiltigt, huru hvarje serskild dels verkningsförmåga afmättes och bestämmes.

En sådan sammansättning af stånd eller representerande samfundsklasser, som medför hinder eller nästen ren omöjlighet att göra det allmännas interesse gällande framför enskildas, är ostridigt felaktig; och den Svenska representationsförfattningen kan i detta afseende med skäl klandras.

Utskottet har föreställt sig representationen såsom bestående af tvänne hufvuddelar, nemligen den reella och den ideella hälften. Efter Utskottets förmenande skall den reella hälften, som delas i tvänne klasser, nemligen jordbruket och näringarna, egentligen verka för nationens fysiska eller ekonomiska interesse; och den ideella åter (hvilken jemväl består af tvänne klasser, a) Ridderskapet och Adeln och b) Presterskapet och de lärda) för det intellectuella, religiösa och moraliska.

Dessa ifrån Tyska filosofer lånta delningsgrunder kunna ej godkännas, emedan man ej kan eller bör föreställa sig medborgare, som i sina handlingar skulle ledas af uteslutande afseende på endast sinliga föremål. En stat, där det största antalet af medlemmar, nemligen de jordbrukande och näringsidkande, icke skulle lifvas af religions och hederskänsla, lika med de förre medlemmarne, som räknas till den ideella hälften, och där de förre skulle med likgiltighet anse eller behandla moraliska föremål,

eller sätta dem efter de fysiska, är knappt tänkbar; åtminstone kan man ej utan största orättvisa hysa eller fälla ett så förnedrande omdöme om Svenska allmogen och Svenska näringsidkaren.

Ehuru således skilnad emellan Rikets stånd ej kan härledas från de åsigter, som Utskottet därför lagt till grund, lär dock för det närvarande ej kunna sättas i fråga, att icke representationen bör, såsom Utskottet föreslagit, delas i tvenne klasser eller hälfter; men deremot fins ej något skäl, hvarföre hvardera hälften skall åter sönderstyckas i tvenne delar. Enär den ena antages äga hufvudkaraktären af realitet och den andra af idealitet; synes det vara inconsequent att skilja den ena, antingen reella eller ideella, delen från den andra.

Då alla egentliga näringar i staten; från och med jordbruket till och med utländska handeln, böra sättas i full harmoni med hvarandra, om statens högsta välstånd skall kunna befördras, och om jordbruket, som otvifvelaktigt i Sverige är den förnämsta näringen och sjelfva grunden för de andras upkomst och tillväxt och dessutom sysselsätter ett vida större antal af producer, än alla de öfriga näringarne, är på sådan grund berättigadt att ej allenast för sig framställa flere förespråkare än de andra näringarne, utan ock att, i frågor som röra allmänna välståndet, äga en öfvervägande röst; så lærer det finnas högst otjenligt, att de öfriga näringsidkarnes mening och röst skola, på den vågskål, der fäderneslandets allmännaste interessen böra blifva rådande, motväga de jordbrukandes. Detta är likväl en följd af nu varande ständsdelning. Större delen af nationen skall ej kunna tillkämpa sig den naturligaste af alla rättigheter, att, med fritt användande af sina krafter och sin arbetsförmåga, förädla och bearbeta egna producter, eller att dem

fritt afyttra och förbyta, så länge som Borgareståndet, söndradt ifrån jordbrukande klassen, är för sig bestående och, vid hvarje anspråk, som andra göra på näringsfrihet, drager sig tillbaka inom förskansningen af privilegier, hvilka liksom med trollkraft afväpna äfven den modigaste kämpe, som vill försöka att genombryta dem.

Man invänder fäfanget, att, med ändring af nuvarande representationsgrund, det kunde hända, att jordbrukande klassen skulle undertrycka den, som idkar andra näringsfång. Detta är otänkbart ur flera skäl: 1:o äger jordbrukaren, för sin egen fördel, behof af consumerter till sin vara, af andras förädlings och konst-arbeten, och af andras biträde att till andra ställen transportera och der försälja hans egna producter; 2:o då jordbrukaren ej äger något uteslutande privilegium å sitt näringsyrke; står det en hvar fritt att, derest han ej finner sin fördel vid idkandet af annat näringsfång, för sig utvälja jordbruket; och 3:o kan icke något förtryck äga rum, der allmän och lika frihet råder, emedan frihet och förtryck äro lika motsatta som ljus och mörker.

För att öfvertyga Borgareståndet om orättvisan af dess uteslutande privilegier till idkande af vissa näringar, skulle man kunna göra den fråga, om det vill medgifva bondeståndet lika uteslutande rättigheter i afseende på jordbruket. Svaret blifver säkert nekaude; och derigenom har äfven Borgareståndet afkunnat dödsdomen öfver sina egna privilegier *).

*) Man vet, att vid Riksdagarne på 1780-talet var fråga om privilegier för bondeståndet; men med privilegier mentes då ingen ting annat, än hvad som vid sednare Riksdagar blifvit yrkad om samlande af alla förordningar, rörande landtmannens rättigheter och pligter till en förordning, och dessutom (hvilket ej nu

För en hvar, som oväldigt och fördomsfritt bedömer i fråga varande ämne, lärer det således vara uppenbart, att rikets allmoge och öfrige näringsidkande samhällsklasser böra förenas och utgöra ett enda stånd, och att personalen af de jordägandes representanter bör öfverskjuta de andra representanternas personal, i samma mån, som jordägarne utgöra en större integrerande del af nationens egentliga producerande medlemmar.

sednast varit i fråga) denna sålunda uppkomna lagens sanctionerande under privilegii-helgd. Frågan var väl icke obillig; ty de ekonomiska författningarne angående landet äro till sin natur enskildare, än de om handel, handverk och fabriker. Då passevolance-frågan förevar 1786, stadnade två stånd mot två, och frågan förföll. Hade nu icke Riddarhuset äfven ägt interesse vid frågan, eller ock missförstått sitt interesse; så hade bönderne fått ett beslut emot sig och ett onus sig ålagdt i en fråga, som endast rörde detta stånd och absolut icke gjorde kvarken ondt eller godt åt de öfriga stånden (såsom stånd), om man ej antager för giltigt, hvad någon å Borgareståndet yttrade, att nemligen, om passevolancen antoges, skulle borgare få tillfälle till förtjenst på flere leverancer. Preste- och Borgarestånden drogo imedlertid ej i betänkande att besluta i en fråga, som ögonskenligen icke rörde dem, om ej, som nämnt är, för att vinna på de roterandes bekostnad, eller ock endast i afseende på den oreprenterade delen af presterskapet, Comminstrarne, som roterade för sina boställen. För att än ytterligare inse orimligheten af denna procedure, behöfves blott besinna, att frågan verkligen icke var Riksdagsfråga, utan rörde ett enskildt contract mellan Kronan och de roterande, hvarföre ingen annan deröfver kunde besluta än contrahenterne. Detta anmärkte Bondeståndet gauska riktigt, och gaf ett definitivt nej, endast på förnyad befallning. De två öfrige öfrälse stånden deremot sunno sig icke hindrade att besluta i en enskild sak; men hade säkert bestridit Ständernas rätt att afgöra mången allmän fråga, om den rört ett så kalladt privilegium.

Således komma så väl ståndspersoner, hvilka äro jordägare, som ock bruksägare, manufacturister och fabriksidkare, hvilka alla hittills varit från representations-rättigheten uteslutna, att i de sammansmälta Bonde- och Borgarestånden införlifvas; och kunde dervid, såsom Utskottet föreslagit, värdet af bruksägarers production tjena till grund för bestämmandet af deras valröster till fullmäktige.

Man finner lätt, att, i samma stund som borgarenas exklusiva privilegier å vissa näringar förfölle, skulle ock det hufvudsakliga hindret för den nu föreslagna föreningen imellan dem och jordägarne i Riket vara uphäfvet, likasom, å andra sidan, denna förening snart skulle verka privilegiernas fall.

Vid 1810 års i Stockholm hållna Riksmöte voro Riksens Ständer i allmänhet lifvade af djup känsla för den rättvisa och billighet, som bör ligga till grund för delningen af skyldigheter och förmåner medborgare imellan; och de privilegierade stånden i synnerhet tycktes hysa den öfvertygelse, att personliga fördelar, oaktadt deras af ålder och stadgar vunna helgd, likväl mindre inneburo nytta för deras innehavare, än anledning till obehagliga intryck hos de klasser af nationen, hvilka af dem voro i saknad; af hvilka anledningar Ridderskapet och Adeln bland annat frånsade sig uteslutande besittningsrätt till Säterier och åtog sig inquartering för sina hus i städerna, likväl med det utryckligen gjorda och af Borgareståndet medgifna förbehåll: att idkandet af all borgerlig näring, emot åtagandet af däremot svarande borgerlig tunga, måtte blifva en rättighet för alla medborgare-klasser.

Då Kongl. Kungörelsen, rörande dessa med flera jämkningar uti Riksståndens privilegier, d. 6 April 1810 utkom, glädde sig

innerligen hvarje fäderneslandets vän, att stunden ändtligen var inne, då de tunga bojor, som ditintills fjättrat näringsfriheten, blefve lossade, och då den olyckliga striden mellan interessen, hvilken af sig födt förbittring, afund och missänja emellan särskilda corporationer, uphört. Men denna glädje varade ej länge. Ända intill närvarande stund har man tvekat att å Borgareståndets berörde, i entusiasmens ögonblick gjorda, concession gifva nästan någon, ännu mindre en så vidsträckt tillämpning, som med dess ordalydelse och afsigt öfverensstämmer. För rättighet till handtverks utöfning fordras ännu nästan samma formaliteter och möta i öfrigt samma afskräckande hinder af vissa läroår, gesällår, mästerprof m. m., som tillföre. Hvarföre Regeringen ej genast år 1810 gjort Borgarnes ått de öfriga medborgare återkänkt rättighet gällande, är för nationen en gåta. Man synes hafva öfverlemnadt till Borgarnes absoluta godtycke att förklara deras representanters berörde år gjorda medgifvande, och däraf har händt, att de velat förklara bort hela saken, och att de numera skulle anse sig förorättade, om man ville taga dem på orden, sedan man en längre tid satt i fråga, om dessa ord haft någon betydelse*).

Hvad den andra af Utskottet så kallade ideala hälften af nationens till representation berättigade medlemmar angår, så är det lika felaktigt att vilja låta dess hittills varande klyfning i tvänne delar fortvara.

Såsom specielt ombud för kyrkan, religionen och uplysningen behöfver ej clere-

*) Som bekant är, ingingo alla Stockholms skrån, någon tid efter frihetens proclamerande, till Kongl. Maj:t med remonstrationer mot densamma. Detta steg var ej utan likhet med den, efter sistl. Riksdags slut, från Götha Canalbolag inkomna protest mot Ständernas beslut, och borde närmare betraktas.

ciet vid Riksmöten uppträda. Dessa föremål äro för de öfriga samhällsklasserna lika dyrbara och heliga, och stå i öfrigt under ett högre skydd än människors. Våra häfder bära ock det ojäfaktigaste vittnesbörd därom, att försvaret af egna privilegier varit ett hufvudsakligt föremål för presterskapets bemödanden och verksamhet under riksdagarne. Men dessa privilegier hafva ej varit andeliga, utan däremot angått ganska världsliga ting, nemligen presterskapets löningsvilkor och andra, ej ideala, utan högst reella förmåner.

Det är likväl förnuftsvidrigt, att presterskapet, som ej kan betraktas annorledes än såsom en corporation af vissa Statens embetsmän, skall, under skydd af privilegier, genom ett oemotståndligt *velo* kunna betaga Staten rättigheten att förordna om deras, likasom om alla andra embetsmäns förhållanden till Staten.

Således kunde med Ridderskapet och Adeln förenas de representanter för presterskapet, Universiteten och Vetenskaps-Akademien, hvilka Constitutions-Utskottet ansett böra utgöra ett särskildt stånd.

Då man besinnar, att de fleste Ridderskapets och Adels ledamöter, såsom sjelfve jordägare, nu äga ett gemensamt intresse med bondeståndet, och att, äfven med den föreslagna föreningen af andra näringsidkare med Bondeståndet, det skall hända, att i det således sammansatta nya stånd, jordbruksrepresentanternes antal skall öfverstiga de öfriges; så kan man ock göra sig fullkomligen försäkrad, att, därest de nu varande fyra stånd reduceras till tvänne, och de hittills orepresenterade i dem införlifvas, det allmännas intresse skall segra öfver enskildes.

Den af sakernas behandling i fyra särskilda stånd föranledda mångfaldighet af former, den däraf förorsakade tidsutdrägt med

deras afgörande, svårigheten, om ej omöjligheten, att erhålla något säkert resultat, dessa med flera olägenheter skola genom den föreslagna reformen försvinna, och Regeringsformen samt Riksdagsordningen, som nu utgöra ett vidlyftigt studium och innehålla ämnen för mera klyftiga än gagnande discussioner om det formella, skola kunna i märklig mån förenklas.

De närmare bestämmelserna, angående grunderna för representanters intagande i endera af de tvänne hufvudklasserna, hvaraf den ena må benämnas *Öfverhus* och den andra *Underhus*, eller ock (för att undvika hvarje term, som skulle medföra föreställning om den ena i lagstiftningen deltagande corpsens underlägsenhet, mindre värde eller subordination under den andra) *Första* och *Andra Kammaren*, eller erhålla hvilken annan benämning, som må finnas tjenligare, kunna, med begagnande af de statistiska uppgifter, som Constitutions-Utskottet haft att tillgå, lätteligen upgöras.

Härvid förutsättes likväl, att Bondeståndet skall kunna upplysas och öfvertygas därom, att det ej kan förlora något, utan snarare vinna mycket genom upptagande i sin klass af ej allenast jordägande Ståndspersoner, utan ock af Borgarne och de öfriga näringsidkare, som anses böra i representationen deltaga *).

*) Detta blifver säkert en bland de svåraste knutar att lösa. Den långa striden och vanan att se den ena klassen beständigt i harnesk mot den andra, har födt ett visst segt misstroende, i synnerhet hos bonden. Han tror aldrig, att den, som har knappar i rücken, menar ärligt med honom. Detta går så långt, att vid sista Riksdag Bondeståndet icke kunde förlika sig med den tanken att upptaga säteri- eller frälseägare, om de ock i allt annat vore qualificerade som bönder.

